

Balio Sruogos atvirlaiškis Juozapai Sruogai, 1916-12-21, iš Maskvos - į Kijevą

Mielas Juozapai! Tik ką gavau tavo laišką.

Mielas Juozapai [1]! Tik ką gavau tavo laišką. Kambario dėl tavęs paieškoti gana sunku. Jūsų kontora – Lubiankoj. Bet tenai pats centras, ten visi geriausi viešbučiai, teatrai, vienu žodžiu, Lubianka – iš visų atžvilgių centras. Ten kambarių arba visai nėra, arba jei ir yra, tai be galo brangūs. Rudenį aš ieškojau mieste, toliau nuo Lubiankos, bet vis tik Srietėnkos rajone, tat pigesnio už 45 rub. nebuvo radęs. Dabar manau, kad irgi nepapigo. Atseis turbūt kur nuošaliai samdyti. Jei man dabar ieškoti – tai aš radęs turiu ir nusamdyti, nes kitą dieną jau nebebus, be tavęs nusamdyti – aš negaliu gi. O taip dėl „visa ko“ ieškoti – tai kažin ar verta, pas mus šalta labai (apie 20^o). Jei atvažiuosi šventėms – jei norėsi – bus galima sustoti tuose namuose, kur aš gyvenu. Vienas draugas išvažiavo Kalėdoms, bet kambarį pasilaikė, dabar jisai tuščias – turėsi sau skyrium kambarį. [1v] //

Kur aš gyvenu – nuo Lubiankos labai toli, tramvajų važiuoti – 35 minutės [2].

Aš nežinojau, kad laiškus į Kijevą žiūri cenzūra [3]. [1r] //

KOMENTARAI

- [1] Juozapas Sruoga anksčiau karo inžinierių būrio vyresnysis prižiūrėtojas Petrograde. Jis skatino ir jaunesnįjį brolių, kuris tuo metu buvo Maskvos universiteto Istorijos-filologijos fakulteto studentas, paduoti prašymą į Karo dešimtininkų ir technikų mokyklą, kur jis būtų lengvai priimtas, o per keletą mėnesių išklauses kursus, išvengtų tarnybos svetimoje rusų kariuomenėje. Balys Sruoga bičiulei Valerijai Čiurlionytei perpasakojo pokalbius su broliu apie siūlomą ateitį, dėl kurios jis abejojo: „Ten sąlygos tokios – kas reikia dirbt – nežinau – tik laukuose darbas, ant gryno oro, toli nuo ugnies, užpakaly armijos (družina be ginklų), ir dešimtininkui iš karto mėnesiui duoda 125 rub. Ir tai rokuojas – kad iš tikrųjų tarnauji kariuomenei, tad, žinoma, ant ugnies eit niekuomet neprisieis“ (Balio Sruogos laiškas Valerijai Čiurlionytei, Petrogradas, iki 1916-07-25, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 72, l. I 1r; dar žr. Idem, in: *BSR* 16, p. 163). Baigęs Karo dešimtininkų ir technikų mokyklą, kur buvo padavęs pareiškimą, rašytojas galėjo išvengti kas tris mėnesius gaunamų šaukimų į kariuomenę, tiesioginių mūšių karo lauke: „Ją baigus nereikia stot ant ugnies. Dalykas tai nėra blogas. (Ir Kelpša, tasai muzikantas, ją baigė). Bet kaip šisai brolis griežtai pradėjo kalbint jon stot, aš griežtai panorėjau jon nestot ir smukt Maskvon. Anasai gi brolis, žinau, griežtai spirs. Ir tada aš griežtai nesutiksiu. Netikęs turbūt mano būdas, bet... taip turi būt ir galas. Nenoriu aš kariaut ir vis tiek aš neisiu, ir Maskvoj manęs paimti negali, kadangi aš visai nenoriu. Tik, žinai, tokia šneka su broliu labai nemaloni. Ir ji erzina (jis mat yra didis „despotas“ ir senas kareivis, žmogus šaltas ir skaičiuojantis), ir mane iš kantrybės veda (aš gi visuomet išsiblaškęs ir niekuomet nieko šaltu protu nesvarstąs). Jau dabar jis rašė, kad jam mano elgimos labai nepatinka, kad aš apie save nesirūpinąs (dar prieš paliuosavimą), kad aš seniau artilerijos mokyklon nepastojau. Tiek to. [...] Vis tik mano likimas kvailas. Čia kankinaus, kankinaus, čia už trijų mėnesių vėl tos pačios komedijos. Neprošal aš būčiau stot ir ton technikos mokyklon, bet tik labai pikta, ir aš nenoriu nusileisti, ir todėl nestosiu...“ (Balio Sruogos laiškas Valerijai Čiurlionytei, iš Petrogrado – į Voronežą, 1916-08-13, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 58, l. 1v (b), 1r (b); dar žr. Idem, in: *BSR* 16, p. 192). „Jaunystėje santykiai su Juozapu buvo įtempti. B. Sruoga nemėgo ir vengė vyresniojo brolio dėl jo griežto ir valdingo reikalavimo stoti į Karo inžinierių mokyklą mokytis dešimtininku (J. Sruoga tokią mokyklą pats buvo baigęs). B. Sruoga, nors ir suprato gerus norus, negalėjo pakęsti brolio diktato. Santykiai pasikeitė, rašytojui pradėjus literatūros studijas Maskvos universitete, o J. Sruoga jau dirbo Lubiankos pastate įsikūrusioje teisės kontoroje“ (Birutė Glaznerienė, Vaida Bareišaitė, „Brolių Sruogų draugystė“, in: <https://mairioniomuziejus.lt/post-t-exhibitions/broliu-sruogu-draugyste>, 2024-04-25).
- [2] Sakinys vertikaliai prirašytas atvirlaiškio pirmos pusės kairėje paraštėje.
- [3] Sakinys vertikaliai prirašytas atvirlaiškio pirmos pusės dešinėje paraštėje.